

Voorwoord over de Liberation Route Europe

Een alsmaar groeiend, internationaal herinnerings-traject, de Liberation Route Europe (LRE), verbindt cruciale mijlpalen uit de moderne Europese historie. Het vormt een link tussen de regio's waar de bevrijding van Europa tussen 1943 en 1945 gestalte kreeg. Het traject wordt beheerd door de Liberation Route Europe Foundation.

De oorsprong van de Liberation Route Europe

De oorsprong van de LRE ligt in een klein regionaal project dat begon in de regio Arnhem-Nijmegen, waar Operation Market Garden en Operation Veritable plaatsvonden in 1944-1945. In 2008 bundelden drie musea uit de regio – het Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945 (nu Vrijheidsmuseum) in

Groesbeek, het Airborne Museum Hartenstein in Oosterbeek en het Oorlogsmuseum in Overloon – hun krachten met het Regionaal Bureau voor Toerisme Arnhem Nijmegen (RBT KAN). Samen wilden ze bewustwording creëren voor lokale Tweede Wereldoorloghistorie door het vertellen van verhalen en het uitlichten van voor de bevrijding belangrijke plekken.

In Arnhem en Nijmegen zijn tal van locaties die memoreren aan de oorlog en bevrijding – zoals musea en begraafplaatsen –, maar andere belangrijke plekken waren voor een groot deel onbekend. In herdenkingsjaren kwamen talloze veteranen naar de regio om aan hun familie te laten zien waar ze hadden gevochten; sommige waren in de oorlog boven de regio uit een vliegtuig gesprongen en probeerden hun *drop zone* te identificeren. Helaas waren veel van hun verhalen ongedocumenteerd, verloren in de velden en bossen. “Het was moeilijk alle relevante informatie te vinden. De verhalen, het grotere plaatje. We moesten iets doen om deze geschiedenis le-

LRE luisterplekken

De LRE heeft op dit moment zo'n tweehonderd luisterplekken (ook: audiospots) verdeeld over zes Nederlandse provincies en de regio rond het Duitse Kleve. Er zijn luisterplekken gepland in andere provincies; het netwerk wordt steeds weer uitgebreid. Op elke luisterplek worden aangrijpende oorlogsverhalen aangeboden in drie talen, via een smartphoneapp of een lokaal telefoonnummer. In deze gids zijn luisterplekken gemarkeerd met dit symbool van een hoofdtelefoon: 📞. De tot nadenken stemmende verhalen zijn ook te vinden op liberationroute.nl.

vend te houden”, aldus Jurriaan de Mol, een van de initiatiefnemers van het project.

Hierop werd een netwerk van luisterlocaties ontwikkeld, ‘audiospots’, waar bezoekers met behulp van een smartphone of via een speciaal telefoonnummer kunnen luisteren naar en lezen over de vergeten en verborgen verhalen van de Tweede Wereldoorlog. Deze audiospots ontwikkelden zich al snel tot lokale monumenten, onderhouden door lokale gemeenschappen. Touroperators en gidsen begonnen de audiospots op te nemen in hun dagtrips. Zo werden langzaam maar zeker de verhalen met elkaar verbonden, wat resulteerde in meer inzicht in de bevrijding van Europa.

Het LRE-traject vandaag

Het oorspronkelijke project werd enthousiast ontvangen en breidde al snel uit in andere Nederlandse provincies. Het instant succes zorgde ervoor dat de initiatiefnemers gingen onderzoeken of een uitbreiding naar andere Europese landen mogelijk zou zijn. Toen ze partners vonden in vijf andere landen, kreeg het idee van een internationale herdenkingsroute gestalte. Hiermee zouden de regio's, locaties en verhalen van de bevrijding van Europa aan elkaar gekoppeld worden. LRE-voorzitter Victoria van Krieken heeft de route vergeleken met een pelgrimstocht – gewijd aan de nagedachtenis van degenen die vochten en hun leven verloren tijdens de Tweede Wereldoorlog.

De LRE werd in zijn internationale vorm officieel geopend in Arromanches aan de Normandische kust op 6 juni 2014, het 70e jubileum van D-Day. De route zoals in dit boek wordt gepresenteerd verbindt locaties – musea, begraafplaatsen, gedenktekens, fortificaties, monumenten en luisterplekken – in negen Europese landen: Frankrijk, Italië,

Een herinneringsproject

De LRE draait volledig om ‘herinnering en reflectie’, aldus initiatiefnemer Jurriaan de Mol. “Zonder de opoffering van al die mannen en vrouwen in de Tweede Wereldoorlog zouden we in een totaal andere wereld leven.” De LRE benadert een en ander vanuit verschillende invalshoeken om zo gedetailleerd mogelijk de gevoelige historie van de Tweede Wereldoorlog en de bevrijding in kaart te brengen. Daarbij wordt ook onze gezamenlijke Europese geschiedenis in al zijn complexiteit niet uit het oog verloren.

De missie van de LRE is mensen, en dan vooral de jongere generaties, ertoe te brengen lokale herdenkingsplekken te bezoeken en de historie zelf te beleven. Victoria van Krieken hoopt dat ‘jonge mensen die historie zien als een reminder dat dit nooit mag gebeuren en dat vrijheid nooit als vanzelfsprekend mag worden beschouwd.’ De route zet aan tot reflectie en bewustzijn.

Groot-Brittannië, België, Luxemburg, Nederland, Duitsland, Tsjechië en Polen. Maar de route is nog lang niet compleet. De LRE Foundation zet zich in om de route uit te breiden, vooral in delen van Oost- en Zuid-Europa, om nog meer perspectieven toe te voegen aan het verhaal van de bevrijding.

Behulpzame reisgenoot

De Liberation Route Europe verkennen is nog eenvoudiger met die boek, dat diverse partijen samenbrengt in een uniek project. De expertise van Rough Guides en de ANWB als traditierijke producenten en uitgevers van reisboeken valt samen met de LRE Foundation, die herdenkingstoerisme en internationale samenwerking promoot.

» De Europe Remembers-campagne creëert bewustzijn rondom de 75e verjaardag van de bevrijding van Europa

Meer persoonlijke verhalen zijn te lezen op de website van de LRE (liberationroute.nl). Daarop vind je ook omschrijvingen van meer dan vierhonderd locaties, interessante plekken om te bezoeken en aanbiedingen van reisbureaus. Met de smartphoneapp kun je een individuele reis samenstellen (te downloaden in de Apple Store en Google Play).

Je kunt de route ook bereizen met een professionele gids die is gespecialiseerd in de geschiedenis van de Tweede Wereldoor-

log. Het LRE gidsnetwerk is een verzameling internationale touroperators uit alle bevrijdingslanden – van Normandië tot Berlijn en van Arnhem tot Bastenaken. De gidsen doen er alles aan hun klanten een zo interessant mogelijke ervaring te bieden door alle feiten en plekken in het juiste historische perspectief te plaatsen. Meer hierover vind je op liberationroute.nl/guides.

Stichting Liberation Route Europe

De Stichting Liberation Route Europe werd in januari 2011 in Nederland opgericht met als missie het bewaken en ontwikkelen van het concept Liberation Route Europe, het organiseren van promotieactiviteiten, het bieden van kennis en informatie aan geïnteresseerde regio's en het verder uitrollen van Liberation Route Europe. De stichting is een ledenorganisatie die relevante partijen – musea, lokale overheden, toerismebureaus en veteranenverenigingen – samenbrengt in een multidisciplinair netwerk van belanghebbenden met als gedeelde missie het in stand houden van het erfgoed van de Tweede Wereldoorlog. De stichting wordt sinds 2012 ondersteund door het vfonds (zie links), dat zich voornamelijk richt op een jonger publiek.

2019-2020: het 75e jubileum van het einde van de Tweede Wereldoorlog

In 2019 en 2020 wordt de 75e verjaardag gevierd van de bevrijding en het einde van de Tweede Wereldoorlog. De Stichting Liberation Route Europe heeft twee grote projecten gelanceerd voor die jubileumjaren.

Het eerste initiatief is de bewustwordingscampagne Europe Remembers. Een schat aan informatie over de herdenkingsjaren zal hiervoor beschikbaar zijn op één virtuele plek, in zes talen. Op europe remembers.com zullen alle evenementen worden beschreven die in die twee jaar worden georganiseerd, van herdenkingsdiensten, speciale tentoonstellingen en conferenties tot festivals en concerten. Op de site staan ook aan te raden routes en plaatsen – in totaal meer dan zeshonderd plekken in negen Europese landen. Daarnaast staan op de portal tal van tours van LRE-gidsen en aanbiedingen van reisbureaus. Interessante historische achtergronden en de nodige context completeren het geheel.

Het tweede initiatief is een bewegwijzerde wandelroute die in mei 2020 wordt gelanceerd om de capitulatie van nazi-Duitsland te herdenken. Met deze route, ontwikkeld in samenwerking met een aantal gerenommeerde wandelsportorganisaties, kun je in de voetsporen treden van de talloze soldaten die Europa hebben bevrijd. Het hoofdtraject verbindt Londen en Berlijn, met vertakkingen die leiden naar een breder netwerk van herdenkingsites. Het is de bedoeling de route na 2020 uit te breiden en toegankelijk te maken voor fietsers.

Het pad zal zeker opvallen. De Stichting LRE werkt samen met Studio Libeskind om een aantal wegwijzers te creëren in diverse formaten en vormen, met daarin informatie-

ve tekst en illustraties. De collectie markeringen – 'vectors' – geeft niet alleen de richting aan, maar geeft ook een gevoel van eenheid, aldus Daniel Libeskind. "Ze wijzen op iets positiefs en optimistisch, iets dat je het gevoel geeft dat je hier samen bent met talloze andere mensen uit de hele wereld. Het zijn de voetstappen van de toekomst, iets dat we allemaal hard nodig hebben in deze tijd waarin allerlei geesten uit het verleden opmars maken. Door te herinneren genereer je een betere toekomst."

Daniel Libeskind

De Pools-Amerikaanse architect Daniel Libeskind zette in 1989 Studio Libeskind op met zijn vrouw Nina. Tot zijn creaties behoren het Jüdisches Museum Berlin, het Imperial War Museum North in Manchester, het Militärhistorisches Museum der Bundeswehr in Dresden en het nog te bouwen Holocaust Namenmonument in Amsterdam. Hij was ook de hoofdarchitect van de reconstructie van het World Trade Center-terrein in New York City.

